

Alþingi
Erindi nr. P 138 / 1475
komudagur 29. 3. 2010



Skrifstofu Alþingis,
b.t. nefndasviðs
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Selfoss, 26. mars 2010

Umsögn Matvælastofnunar Þskj. 20

Þingsályktunartillaga Hámarks magn transfitusýra í matvælum

Vísað er til bréfs sjávarútvegs- og landbúnaðarnefndar Alþingis, dags. 6. mars s.l., þskj. 20 – mál 20 og gefur Matvælastofnun svohljóðandi umsögn.

Framkomin tillaga er í samræmi við þá vinnu sem unnin hefur verið innan Borgara- og neytendanefndar og Velferðarnefndar Norrænu ráðherranefndarinnar. Á fundi þessara nefnda þann 24. september 2008 var samþykkt að beina effirfarandi tilmælum til ráðherranefndarinnar:

- Að önnur ríki í Norðurlandaráði fylgi fordæmi Danmerkur og takmarki skaðlegar transfitusýrur í matvælum við tvö af hverjum 100 grömmum af fitu í unnum matvælum.
- Að lagabreytingar sem kveða á um að takmarka magn transfitusýra við 2 grömm af hverjum 100 grömmum af fitu í matvælum gangi í gildi eigi síðar en fimm árum eftir samþykkt þessara tilmæla.
- Að norrænu ESB/EES-ríkin beiti sér fyrir að fordæmi Danmerkur verði rætt innan vébanda ESB/EES, sem geti leitt til að aðildarríki ESB/EES breyti lögum þannig að magn transfitusýra verði eigi meira en tvö af hverjum 100 grömmum af fitu í unnum matvælum.

Ekkert Norðurlandanna hefur þó enn fylgt fordæmi Danmerkur. Í löndunum hafa rannsóknir verið í gangi á innihaldi transfitusýra í matvæla og virðast niðurstöður þeirra rannsókna ekki hafa gefið tilefni til að setja hámarksgildi á transfitusýrur í matvælum.

Tvær leiðir eru færar til að minnka transfitusýrur frekar í matvælum. Önnur er vægari og felst í að ræða við framleiðendur og hvetja til breytinga á fitunotkun ásamt birtingu stjórnvalda á upplýsingum um óhollustu transfitusýra og vörur sem innihalda þær. Hin leiðin er „danska leiðin“ eða setning reglugerðar sem setur hámark á transfitusýrur í matvælum við (t.d.) 2% af heildarfitusýrum.

Danska leiðin er frekar hörð aðgerð, en skilar árangri hratt, því þá er hægt að fjarlægja vörur af markaði sem innihalda transfitusýrur yfir hámarksgildi. Sú leið að upplýsa neytendur og ræða við framleiðendur og hvetja til breytinga í innkaupum/vinnslu er vægari, en skilar ekki eins fljótt árangri. Hvor leiðin sem farin er þarf

eftirlit og aðhald sem felst í að fylgjast með vörum á markaði og mæla fitusýrusamsetningu í grunsamlegum vörum.

Matís ohf, MAST og Lýðheilsustöð stóðu saman að rannsókn á fitusýrusamsetningu matvæla árin 2008 og 2009.

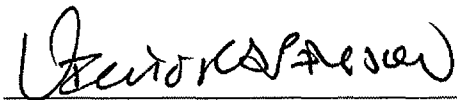
<http://www.mast.is/index.aspx?Groupid=505&tabid=511&NewsItemID=2172&ModulesTabsId=919>

Því sem næst tvö af hverjum 3 sýnum sem mæld voru innihalda minna en 2 grömm af transfitusýrum af hverjum 100 grömmum af fitu sem er danska hámarksgildið. Önnur sýni greindust allt frá því að vera rétt yfir mörkunum uppí 28g transfitusýrur af 100g fitu. Þau sýni sem innihalda mest af transfitusýrum komu frá þremur innlendum framleiðendum og tvær innfluttar vorur voru einnig með hátt transfitusýruinnihald.

MAST hafði í apríl 2009 samband við þá framleiðendur sem samkvæmt niðurstöðum rannsóknarinnar notuðu transfitusýrur og aftur í janúar 2010. Framleiðendur hafa verið jákvæðir og í janúar síðastliðnum kváðust tveir stórir framleiðendur hætta notkun transfitusýra í vörur sínar og sá þriðji vinnur nú í því að finna feiti án transfitusýra sem hentar í vinnslu hans. Mast hefur einnig haft samband við innflytjanda vöru með hátt innihald transfitusýra. Þar er vilji og vinna í gangi til að breyta vörunni, enda hafa transfitusýrur einnig fengið neikvæða umfjöllun í upprunalandi vörunnar.

Í ljósi þessa er það mat MAST að sambærilegur árangur geti náðst hér og í Danmörku við að draga úr transfitusýrum án setningar hámarksgilda með reglugerð.

F.h Matvælastofnunar



Viktor Stefán Pálsson

Forstöðumaður Stjórnsýslusviðs

Hjálagt: Nýjar greiningar á fitusýrum í matvælum - Hlutfall transfitusýra er mjög breytilegt. Skýrsla Matís ohf., Lýðheilsustöðvar og MAST.

Afrit: nefndasvid@althingi.is

Nýjar greiningar á fitusýrum í matvælum - Hlutfall trans-fitusýra er mjög breytilegt

Á árunum 2008 og 2009 voru gerðar hjá Matís ohf fitusýrugreiningar á 51 sýni af matvörum í þeim tilgangi að uppfæra gögn í ÍSGEM gagnagrunninum um efnainnihald matvæla. Verkefnið var unnið í samstarfi við Lýðheilsustöð og Matvælastofnun. Áhersla var lögð á að kanna magn trans-fitusýra í unnum matvælum og því voru tekin sýni af borðsmjörliki, bökunarvörum, djúpsteikingarfeiti, mat frá skyndibitastöðum, ís, kexi, snakki og sælgæti.

Í næringarráðleggingum er mælt með því að fólk borði eins lítið af trans-fitusýrum úr iðnaðarhráefni og hægt er. Einnig er mælt með því að takmarka neyslu á mettuðum fitusýrum. Með þessu móti er hægt að draga úr líkum á hjartasjúkdómum. Skortur hefur verið á upplýsingum um trans-fitusýrur í matvælum á íslenskum markaði en nú hefur að nokkru leyti verið bætt úr því.

Stór rannsókn var gerð á fitusýrum í öllum flokkum matvæla á íslenskum markaði árið 1995. Niðurstöðurnar nú sýna að hlutfall trans-fitusýra fyrir nær öll matvælin er lægra en áður var. Í öllum flokkum matvara greindust a.m.k. sum sýnanna með litlu sem engu af trans-fitusýrum og er það mikil breyting frá því sem verið hefur. Til dæmis var nær ekkert af trans-fitusýrum í þeim tegundum af kexi sem teknar voru til skoðunar. Þetta sýnir að matvælaíðnaðurinn hefur fundið leiðir til að framleiða afurðir án trans-fitusýra. Það greindist þó talsvert af trans-fitusýrum í nokkrum sýnum af smjörliki, bökunarvörum, ís og poppkorni. Ljóst er að framleiðendur geta endurbætt þessar vörur og losað þær við trans-fitusýrur. Niðurstöðurnar eru í samræmi við það að víða erlendis hefur náðst góður árangur við að draga úr trans-fitusýrum í matvælum.

Niðurstöður fitusýrugreininganna eru teknar saman fyrir fitusýruflokka í töflu á næstu síðu. Helstu niðurstöður mælinganna voru:

- a. Hlutfall trans-fitusýra í þeim matvælum, sem greind voru, hafði almennt lækkað frá árinu 1995 en þá var gerð stór rannsókn á fitusýrum í íslenskum matvælum.
- b. Í sýnum af kexi var mjög lítið af trans-fitusýrum (undir 0,8% af fitusýrum). Í sýnum af sælgæti var lítið af trans-fitusýrum (undir 2% af fitusýrum). Í sýnum af mat frá skyndibitastöðum voru trans-fitusýrur undir 3,5% af fitusýrum.
- c. Í sýnum af borðsmjörliki, bökunarvörum, jurtaís, smjörliki og snakki voru matvörur frá sumum framleiðendum með mikið af trans-fitusýrum en í sýnum frá öðrum framleiðendum var magn þessara fitusýra óverulegt. Þetta sýnir að vel er framkvæmanlegt að framleiða þessi matvæli án trans-fitusýra.
- d. Merkingar á umbúðum stóðust ekki í öllum tilfellum fyrir þær vörur sem voru til skoðunar. Umbúðir fyrir eitt kexsýnið bentu til þess að trans-fitusýrur væru í kexinu þar sem tilgreind var jurtafeiti hert að hluta. Það reyndist hins vegar ekki rétt, kexið var laust við trans fitusýrur.

Í Danmörku er hámarksgildi fyrir transfitusýrur úr iðnaðarhráefni 2% af öllum fitusýrum. Hlutfallið er undir þessum mörkum fyrir 27 vörumerki og tegundir safnsýna af alls 42 eða 64% af öllum vörumerkjunum og tegundum safnsýna.

Rétt er að benda á að þótt transfitusýrum sé útrýmt úr ákveðnum fæðutegundum þá er ennþá sá möguleiki fyrir hendi að varan innihaldi mettaða fitu og það ef til vill í miklu magni.

Þótt magn trans-fitusýra sé almennt ekki merkt á umbúðir matvæla geta neytendur samt dregið vissar ályktanir af innihaldslýsingum. Ef jurtaolía er eina fituhráefnið má reikna með að varnan innihaldi ekki trans-fitusýrur og tekist hafi að halda mettuðum fitusýrum í lágmarki. Sérstaklega ætti að huga að þessu í innihaldslýsingum fyrir brauð, kökur og kex. Hafa þarf í huga að kókosfeiti og pálmafeiti eru harðar feitmetistegundir úr jurtaríkinu og innihalda mikið af mettuðum fitusýrum. Ef fita hert að hluta (partially hydrogenated) kemur fyrir í innihaldslýsingu má gera ráð fyrir trans-fitusýrum. Hert fita er hins vegar ekki sönnun þess að trans-fitusýrur séu í vörunni en gera þarf ráð fyrir talsverðu af mettuðum fitusýrum.

Niðurstöður fitusýrugreininga á matvælum 2008 og 2009. Taflan sýnir magn (g) fitu og fitusýra í 100g.

Matvara	Tími	Fita	Mettaðar fitusýrur	Trans fitusýrur	Ómettaðar fitusýrur
Borðsmjörliki					
Borðsmjörliki A	Ágúst 2008	43,7	11,2	0,6	28,9
Borðsmjörliki B	Ágúst 2008	67,6	12,6	9,8	41,0
Borðsmjörliki B	Sept 2009	64,1	20,1	12,4	26,6
Bökunarvörur					
Heilhveitibrauð A	Ágúst 2008	3,1	0,7	0,1	1,5
Hjónabandssæla A	Ágúst 2008	16,9	7,2	0,1	8,0
Jólakaka A	Ágúst 2008	14,7	4,1	1,4	7,6
Jólakaka B	Júní 2009	12,5	6,5	0,1	5,0
Jólakaka C	Júní 2009	11,3	3,7	0,1	6,6
Kleinur A	Ágúst 2008	15,9	3,5	3,4	7,4
Kleinur B	Júní 2009	17,9	5,8	3,6	6,8
kleinur B	Sept 2009	24,0	6,5	6,1	8,8
Kleinur C	Júní 2009	20,6	7,9	0,1	11,1
Kleinur D	Júní 2009	19,0	3,5	2,9	10,7
Smjördeigshorn A	Ágúst 2008	24,7	12,7	0,6	8,9
Snúðar A	Ágúst 2008	4,6	1,3	0,1	2,1
Vínarbrauð A	Ágúst 2008	23,4	10,0	0,2	11,0
Vínarbrauð A	Júní 2009	22,4	9,8	0,2	10,7
Djúpsteikingarfeiti					
Feiti A	Ágúst 2008	100,8	90,1	0,9	4,1
Djúpsteikt / steikt matvæði					
Franskar kartöflur A	Ágúst 2008	16,1	2,3	0,4	11,7
Franskar kartöflur A	Sept 2009	14,9	1,5	0,1	11,9
Franskar kartöflur C	Ágúst 2008	6,3	2,2	0,1	3,4
Hamborgarar A	Ágúst 2008	15,0	5,9	0,5	6,7
Kjúklingabitar A	Ágúst 2008	13,8	3,2	0,1	8,9
Ís					
Jurtaís A	Júní 2009	9,6	8,2	0,0	0,7
Jurtaís B	Ágúst 2008	10,2	3,7	1,8	3,5
Jurtaís B	Júní 2009	10,0	2,6	2,1	4,3
Jurtaís B	Sept 2009	11,4	2,4	1,4	6,5
Jurtaís C	Ágúst 2008	10,0	8,2	0,0	0,7

Matvara	Tími	Fita	Mettaðar fitusýrur	Trans fitusýrur	Ómettaðar fitusýrur
Kex					
Kex A	Ágúst 2008	20,3	8,7	0,1	9,1
Kex B	Ágúst 2008	17,5	9,1	0,1	6,3
Kex C	Ágúst 2008	13,0	6,5	0,0	4,9
Kex D	Sept 2009	12,4	6,3	0,0	4,7
Kex E	Ágúst 2008	12,4	6,1	0,0	4,8
Kex F	Ágúst 2008	22,4	10,5	0,1	9,2
Smjörliki					
Smjörliki A	Ágúst 2008	83,8	33,9	2,8	41,4
Smjörliki B	Ágúst 2008	82,3	33,9	1,7	41,3
Smjörliki C	Ágúst 2008	79,8	34,2	0,3	40,3
Smjörliki D	Ágúst 2008	82,0	26,6	12,9	37,1
Smjörliki D	Júní 2009	81,2	38,8	0,4	38,2
Smjörliki E	Ágúst 2008	83,0	25,9	18,1	33,6
Snakk					
Kartöflusnakk A	Ágúst 2008	21,8	1,5	0,0	17,7
Poppkorn A	Ágúst 2008	17,2	12,2	0,0	2,9
Örbylgjupoppkorn A	Sept 2009	18,7	8,2	0,1	8,4
Örbylgjupoppkorn B	Júní 2009	26,1	5,5	6,8	10,2
Örbylgjupoppkorn B	Sept 2009	23,2	4,8	5,9	9,3
Örbylgjupoppkorn C	Sept 2009	10,4	2,1	2,2	4,6
Sælgæti					
Súkkulaðivara A	Ágúst 2008	25,4	15,6	0,4	7,3
Súkkulaðivara B	Ágúst 2008	25,1	13,4	0,4	9,5
Súkkulaðivara C	Sept 2009	29,3	20,6	0,1	6,6